

УДК 378.22.02

ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ІНДУСТРІЇ ДОЗВІЛЛЯ

Кравченко Л.М., Яремака Н.С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У статті в руслі потреб сучасного суспільства в конкурентоспроможних фахівцях для сфери культури розкрито можливості компетентісного підходу щодо забезпечення якості підготовки таких фахівців. Запропонована педагогічна модель дозволяє цілісно уявити процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, визначити його структуру, ієрархію компонентів, їхні взаємозв'язки і взаємодію всередині системи та із зовнішнім середовищем, врахувати необхідні освітні явища та процедури й спрогнозувати результати.

Ключові слова: педагогічна модель, майбутні менеджери індустрії дозвілля, інформаційна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Сучасні перетворення в системі вищої освіти України пов'язані з поширенням ідей європейської інтеграції освітніх систем різних країн, зі змінами у стратегіях і структурі освітньої галузі, з необхідністю запровадження нових соціальних, науково-педагогічних, телекомунікаційних та інформаційних технологій професійної підготовки. Для успішної реалізації цих соціально-освітніх стратегій необхідне як оновлення традиційних способів освоєння інформації, так і розробка програмного забезпечення навчання у вищій школі, залучення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), адаптація методичних доробків для ефективного формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців.

Першочергово це стосується професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, які мають бути готовими до ефективного освоєння інформаційних потоків і технологій на всіх адміністративних рівнях організації культури та до керівництва групами фахівців у різноманітних сферах дозвілєвої діяльності. Їхня підготовка потребує оновлення традиційного змісту культурологічних, дозвілєвих і управлінських дисциплін, запровадження нових педагогічних моделей, формування на цій основі готовності фахівця до ефективної самореалізації у сфері соціокультурної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз комплексу джерел у межах проблеми дослідження засвідчив гостру актуальність формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів індустрії дозвілля. Моделювання відповідного навчального процесу засновані на теорії системного підходу до вивчення педагогічних явищ (П. Анохін, Ю. Бабанський, В. Слассьонін та ін.), методиці побудови моделей знань у предметній професійній області (І. Лернер, Л. Фрідман ін.), концепції технологізації освітнього процесу в умовах неперервної професійної освіти (А. Нісімчук, С. Сисоева, О. Пехота та ін.).

Метою статті є характеристика розробленої системно-синергетичної моделі підготовки, яка передбачає компонентну структуру, спрямовану на формування професійної інформаційної компетентності майбутніх менеджерів індустрії дозвілля, їхньої готовності до творчої соціокультурної діяльності й ефективного забезпечення виробничих функцій, на виховання

креативності фахівців у вимірах загальнокультурних цінностей.

Виклад основного матеріалу. Аналіз ідей і положень методолого-теоретичних підходів та дидактичних основ організації процесу професійної підготовки надав змогу зафіксувати вихідні позиції в розробці моделі: у парадигмальному аспекті – співіснування різних освітніх концепцій; у змістовому – системний розвиток інформаційної компетентності у контексті вищої професійної освіти; у структурному – поліпредметна інтеграція культурологічних, педагогічних, дозвілєвих, управлінських навчальних дисциплін; у технологічному – застосування інформаційно-комунікативних технологій навчання фахівця; в організаційно-управлінському – упровадження нових досягнень соціокультурного менеджменту. Розроблення моделі формування інформаційної компетентності майбутнього менеджера індустрії дозвілля передбачало конструювання синергетичної системи, для якої характерні: можливість самоорганізації і структурної перебудови, активне й неперервне вдосконалення внутрішніх системних зв'язків; перспективні якісні позитивні зміни; діалектична взаємодія компонентів, підсистем, елементів і частин. Таким чином, запропоновані для побудови моделі орієнтири зумовили розгляд комплексу технологічних процесів, пов'язаних з її проектуванням, цілєтворенням, прогнозуванням та практичним втіленням у єдності положень особистісного, компетентісного, інтегративного, культурологічного, маркетингового, системно-синергетичного підходів. Визначені основи цілєпокладання підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозвілля уможливили презентування багатопланової мети формування інформаційної компетентності, що сприяла б поглибленню знань майбутніх менеджерів індустрії дозвілля (культурологічних, дозвілєвих, управлінських), розвиткові їхніх умінь застосовувати інформаційні технології у професійній діяльності, кристалізуванню чіткої особистісної потреби кожного фахівця в саморозвитку у сфері культури і дозвілля.

Для дослідження значущим визначено те, що до основних завдань формування інформаційної компетентності вчені відносять: збагачення знаннями та вміннями із галузі інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток інтелектуальних та комунікативних здібностей,

здійснення інтерактивного діалогу в єдиному інформаційному просторі, а завдання розвитку інформаційної компетентності вбачають у низці функцій: пізнавальній, комунікативній, адаптивній, нормативній, оцінній та інформативній [3; 5]. Розглядаючи інформаційну компетентність фахівця у соціокультурному аспекті, зазначимо, що існує взаємообернений зв'язок між кожним членом соціуму та інформаційною компетентністю суспільства.

Теоретичний аналіз наукових джерел та нормативних документів з проблеми формування інформаційної компетентності дав змогу усвідомити її багатofункціональність у соціально-культурологічному, художньо-професійному і креативно-особистісному вимірах, які й зумовили цілісність і неподільність системи підготовки, дозволили визначити у контексті вищої освіти майбутнього менеджера індустрії дозвілля провідні сучасні аспекти формування інформаційної компетентності майбутнього фахівця.

Гуманістичний аспект спрямовано на формування у майбутнього менеджера індустрії дозвілля активної позиції в осягненні світового й вітчизняного культурного досвіду, створення умов для всебічного саморозвитку і самореалізації в соціокультурній сфері, розвиток умінь використання інформаційних технологій у процесі конструктивної співпраці для вирішення культурних і дозвіллевих проблем, набуття навичок діалогового спілкування в колективі та з представниками різних етносів, культур, субкультур на засадах рівності, взаємоповаги й толерантності.

Пізнавальний аспект зорієнтовано на ознайомлення студентів із основними положеннями філософії культури, діалектики історичного розвитку вітчизняного і світового мистецтва, національними традиціями регіональних культур і дозвіллевої діяльності, спрямоване на формування умінь творчо використовувати набуті знання, постійно збагачувати їх, усвідомлюючи необхідність готовності до професійної фахової діяльності і винайдення власного креативного стилю роботи.

Ціннісно-орієнтаційний аспект забезпечує засвоєння студентами – майбутніми менеджерами індустрії дозвілля – ціннісних основ продуктивного вирішення різнопланових життєвих і професійних проблем, генерування критеріїв оцінки дозвіллевої діяльності, явищ і духовних цінностей культури, які спрямовані на особистісне становлення фахівця сфери культури й дозвілля, виховання моральних та етичних принципів і норм поведінки, усвідомлення власних потреб, інтересів і установок.

Інтегративний аспект реалізував синтез певною мірою роз'єднаних елементів професійної свідомості майбутніх менеджерів індустрії дозвілля за критеріями спільності всезагальних законів інформаційної культури у соціокультурній сфері, об'єднував проектні й креативні методи і форми роботи, які сприяли покращенню орієнтації у вимірах різних художніх стилів, періодів, видів дозвілля і зумовлювали єдність цілей суміжних дисциплін у загальній меті виховання конкурентноспроможного менеджера індустрії дозвілля.

Головною метою організаційного аспекту підготовки фахівця стало забезпечення конструктивної послідовності отримання культуроло-

гічних знань, логічності відбору і планування змісту дисциплін, оптимальності співвідношення аудиторної і самостійної роботи, співтворчості викладачів і студентів, що формувало досвід самоконтролю і самодисципліни у розвитку інформаційної компетентності.

Системний і синергетичний розвиток усіх компонентів інформаційної компетентності в освітньому просторі зумовлював їх ефективне функціонування у вищій культурологічній освіті згідно з визначеною метою, спрямованою на становлення майбутнього менеджера індустрії дозвілля як креативної, самостійної особистості у соціокультурному середовищі, що підтверджується аналізом та конкретизацією змістових параметрів культурологічної освіти.

Отже, запропонована модель формування інформаційної компетентності майбутнього менеджера індустрії дозвілля знаходиться в руслі наукових теорій педагогічного управління вищою освітою, які слугують основою визначення таких головних завдань професійної підготовки цього фахівця: здійснення освітньої діяльності, яка реалізує підготовку фахівців соціокультурної сфери визначених освітньо-кваліфікаційних рівнів за державними стандартами; провадження науково-технічної, мистецької, культурно-виховної та дозвіллевої діяльності; забезпечення виконання соціального замовлення на підготовку менеджерів індустрії дозвілля; виховання власних науково-педагогічних кадрів. Відповідно позицій обраних методолого-теоретичних підходів процес формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів у межах культурологічної професійної освіти також зумовлюється їхньою активною взаємодією із зовнішнім середовищем.

Для виявлення зовнішнього контексту моделі звернемося до поняття «педагогічний менеджмент», яке висвітлює особливості сучасного управління педагогічною системою з урахуванням взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників, а також впливу ринку освітніх послуг і ринкової економіки [1]. Завданнями педагогічного менеджменту в практико-технологічному аспекті є розроблення засобів і методів, які сприяють пошуку ефективних шляхів реалізації освітніх цілей, та відповідної організацій діяльності навчальних структур, де результатом їх є зростання якості професійної підготовки фахівців. Провідним критерієм педагогічного менеджменту є конкурентноспроможність вищого закладу освіти та його випускників на сучасному ринку праці, що відображає динаміку адаптації педагогічного процесу до швидкозмінних зовнішніх впливів. Тому у процесі моделювання враховувалися види факторів: соціально-демографічні, природні, культурні; обсяг маркетингової інформації; кон'юнктура ринку праці; структура галузі, наявність і стратегії конкурентів; вимоги споживачів мистецького, культурного чи дозвіллевого продукту; політико-правові основи [1; 2]. Зовнішніми параметрами ринку освітніх послуг у культурологічній освіті визначено: характер попиту на фахівців галузі культури; правові умови університетської освіти; рівень інтеграції української і світової культурологічної освіти; зміст і вимоги освітнього стандарту, структуру спеціальності. Брало до уваги також необхідні чинники, які формують вну-

трішню управлінську систему культурологічної освіти: задокументовану концепцію цілей та пріоритетних напрямів освітньої діяльності; організації структури та розподіл функцій у підрозділах; науково-педагогічні кадри, інформаційні та матеріально-технічні ресурси.

Зважаючи на зазначене, управлінський контекст реалізації моделі формування інформаційної компетентності враховував усі розглянуті взаємозв'язки й окреслював параметри керування навчально-виховним процесом стосовно організації та реалізації механізмів взаємодії й виконання виробничих обов'язків суб'єктами навчання, забезпечення оперативного контролю результатів стосовно таких основних функцій: *предметно-змістової*, що забезпечували формування інформаційної компетентності у ході опанування запланованих програмою культурологічних і суміжних дисциплін, зміст яких відповідав сучасним запитам соціокультурної діяльності; *інформаційно-технологічної*, яка вимагала наявності інформаційних ресурсів навчання (навчально-методичні комплекси культурологічних, педагогічних, дозвіллевих та управлінських дисциплін, бібліотечні та методичні фонди, мультимедійне обладнання, комп'ютерні програми, електронні підручники тощо); *професійно-комунікативної*, що визначала вимоги до відбору компетентних викладачів, здатних реалізувати заявлені цілі культурологічної підготовки у організації високопрофесійного педагогічного спілкування; *адміністративної*, яка уможливила ефективну реалізацію сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання (метод майндмепінг (або ментальні карти), кейс-метод, метод проєктів, метод Дельфі, технології мультимедіа, технології Smart board, інтернет-технології, віртуальні технології тощо).

У процесі реалізації запропонованої моделі формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів індустрії дозволя застосовано теоретичні доробки науковців щодо модульної організації навчального процесу у ВНЗ: обґрунтування сутності модульного навчання (А. Алексюк, І. Богданова, А. Фурман); розкриття сутності основ модульного проєктування змісту навчання (Н. Бордовська, Г. Мельниченко, П. Підкасистий); а також ті, в яких обґрунтовано концепцію модульного навчання за принципами динамічності, відокремленої перспективи, творчої діяльності, паритетності, рівневої методичної допомоги у виділенні модульних елементів змісту [5].

Актуальність структурування процесу формування інформаційної компетентності на модульній основі об'єктивована динамікою поетапної інтеграції культурологічної проєктної і навчальної діяльності у поступовому русі від репродуктивних до творчих умінь, значним обсягом професійно необхідних культурологічних знань і практичних умінь у різнопланових навчальних дисциплінах, зростаючими суспільними вимогами до професіоналізації підготовки менеджерів індустрії дозволя, що володіє інформаційною компетентністю, і необхідністю планового підвищення рівня його неперервного саморозвитку й самореалізації. Професійну зорієнтованість інформаційної компетентності майбутніх менеджерів індустрії дозволя забезпечу-

ла проблемність у конструюванні змісту кожного модулю в напрямі мотивації креативних дій студентів під час опанування соціокультурного навчального матеріалу.

Модульну побудову змісту інформаційної компетентності менеджерів індустрії дозволя базували на універсальних педагогічних закономірностях, що було вираженим цілеспрямованим добром навчального матеріалу та складанням його в цільові блоки, повнотою навчального матеріалу в кожному блоці, його всебічністю й інтегративністю; забезпеченням відносної самостійності модулю і його логічною завершеністю; методичним забезпеченням процесу засвоєння матеріалу студентами та зворотнім зв'язком із викладачем.

У такому контексті методичною ціллю модулів формування інформаційної компетентності стало комплектування окремих компонентів змісту кожної дисципліни, які відповідають професійним і педагогічним завданням навчання, добір до кожного модулю доцільних видів, форм і методів навчання, узгодження їх у часі та формування інтегрованого методичного комплексу, що приведе до очікуваного результату. Умовою укладання такого модульного комплексу стали основні вимоги, сформульовані Г. Падалкою, до яких віднесено: адаптованість педагогічних методів до індивідуальних темпів, потреб та навчальних інтересів кожного студента, що стало рушійною силою активізації учіння та особистісного зростання; мобільність оновлення навчального матеріалу та методичних підходів, що забезпечувало своєчасне подолання застарілих форм вивчення культурологічних, педагогічних, управлінських дисциплін і орієнтація на сучасні соціально-культурні процеси; варіативність побудови модулю, яка розкривало специфіку культурологічного навчання у видозмінах «порцій» матеріалу, тривалості часу на засвоєння теми, доцільного способу послідовної систематизації завдань; класифікаційну зорієнтованість у виборі орієнтирів структурування змісту навчального процесу (стилів та жанрів мистецтва, етапів художнього розвитку особистості); професійну спрямованість, яка забезпечувало цілісність формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців [3].

Практична реалізація мети і завдань професійної підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозволя забезпечувалася розробкою блочно-модульної освітньої системи вищу на основі різнорівневої інтеграції, яка відбувалася як горизонтально (об'єднання змісту курсів, міжпредметні зв'язки), так і вертикально (запровадження універсальних категорій комплексної метапредметної інтеграції).

На кожній стадії формування інформаційної компетентності, передбаченій педагогічною моделлю, використано провідні форми організації роботи студентів, до яких належали: діяльність академічного типу, навчальна діяльність з елементами професійних задач, навчально-креативна діяльність, навчально-професійна діяльність, науково-дослідницька діяльність, соціокультурна та дозвіллева проєктна діяльність. Поступова трансформація цих форм діяльності в розвитку від репродуктивних до творчих видів становила сутність організаційно-технологічного складника

моделі. Процесуальний складник було відображено в різноманітних контролювальних заходах на кожному етапі її здійснення: діагностика успішності студентів з навчальних дисциплін; перевірка готовності до творчих видів роботи; контрольне тестування (поточне, семестрове, підсумкове, результуюче).

Висновки і пропозиції. Отже, запропонована педагогічна модель формування інформаційної компетентності майбутніх менеджерів індустрії дозволила стала тією системно-синергетичною структурою, що забезпечила сприятливі умови для розвитку у майбутніх фахівців компонентів інформаційної компетентності (культурологіч-

но-гносеологічного, дозвіллево-технологічного, аксіологічно-мотиваційного) предметно-змістовими та практико-прикладними засобами, які реалізовано комплексом відповідних методів. Упровадження цієї моделі в практику підготовки майбутніх менеджерів індустрії дозволила в освітньому процесі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка та низки інших ВНЗ України у 2014-2016 рр. дозволило дослідити стан сформованості досліджуваної компетентності у майбутніх фахівців, критеріально й рівнево виміряти її та репрезентувати рекомендації стосовно вдосконалення означеного сегменту професійної підготовки.

Список літератури:

1. Кравченко Л. М. Соціально зорієнтований маркетинг як чинник культурологічної переорієнтації національної системи освіти / Л. М. Кравченко // Педагогічні науки: зб. наук. праць / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – 2011. – Вип. 1. – С. 4-11.
2. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: секрети успішного управління / Мармаза Олександра Іванівна. – Харків: Основа, 2005. – 176 с.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
4. Тришина С. В. Информационная компетентность как педагогическая категория [электронный ресурс] / С. В. Тришина // Эйдос: Интернет-журнал. – 2005. – Текст. данные. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-11.htm> (дата обращения: 19.04.2015). – Назв. с экрана.
5. Юцявичене П. А. Теория и практика модульного обучения [Текст] / П. А. Юцявичене. – Каунас, 1989 – 271 с.

Кравченко Л.Н., Яремака Н.С.

Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ИНДУСТРИИ ДОСУГА

Аннотация

В статье в русле потребностей современного общества в конкурентоспособных специалистах для сферы культуры раскрыты возможности компетентного подхода по обеспечению качества подготовки таких специалистов. Предложенная педагогическая модель позволяет целостно представить процесс формирования информационной компетентности будущих менеджеров индустрии досуга, определить его структуру, иерархию компонентов, их взаимосвязи и взаимодействие внутри системы и с внешней средой, учесть необходимые образовательные явления и процедуры и спрогнозировать результаты.

Ключевые слова: педагогическая модель, будущие менеджеры индустрии досуга, информационная компетентность, информационно-коммуникационные технологии.

Kravchenko L.M., Yaremaka N.S.

Poltava National V.G. Korolenko Pedagogical University

PEDAGOGICAL MODEL OF THE FORMATION OF INFORMATION COMPETENCE OF MANAGERS OF LEISURE INDUSTRY

Summary

The article is in line with the needs of modern society as competitive specialists for the sphere of culture reveals the possibility competency approach to ensure the quality of training of specialists. The proposed educational model allows us to provide a holistic process of formation of information competence of the future managers of leisure industry, to determine its structure and hierarchy of components, their relationships and interactions within the system and with the environment, consider necessary educational phenomena and processes and predict outcomes.

Keywords: pedagogical model, future managers of leisure industry, information competence, information and communication technology.